

noget, der hedder løgn. Alle udsagn bliver i stedet meningsløse. Vi ved ikke, hvornår noget er sandt eller falsk, og derfor er det aldrig for alvor sandt. Det ligger med andre ord gemt i vores fornuft, at ærlighed er en absolut moralsk værdi. Værdier, der udspringer af fornuften, kalder Kant for 'moralloven i os alle'. Den lov udspringer af fornuftens indbyggede logik eller iboende principper. Da fornuften er i alle mennesker, får moralloven sin autoritet af denne grund.

Kant går på jagt efter moralloven i bl.a. *Grundlæggelse af sædernes metafysik* fra 1785. Han når frem til, at moralloven kan formuleres i et *kategorisk imperativ*. Vi kan oversætte kategorisk imperativ med 'ubetinget påbud'. Når det er ubetinget, må vi aldrig afvige fra det. Påbuddet er altså absolut. Det kategoriske imperativ lyder sådan her:

„Handl kun ifølge den maksime [princip, jzh], ved hvilken du samtidig kan ville, at den bliver en almengyldig lov.“

(Kant: *Grundlæggelse af sædernes metafysik*, 1785, Hans Reitzel 1999, s. 78)

Formuleringen er måske lidt kryptisk, men meningen er klar nok. Når vi handler, skal vi kunne acceptere, at princippet⁷ i vor handling gælder alment. Det vil bl.a. sige, at vi skal være rede til at acceptere det samme princip, hvis handlingen bliver rettet mod os.

Vi kan herefter for tredje gang vende tilbage til vores morder, eller rettere til den adspurgte. Hvis denne skal lyve, så skal hun vurdere, om hun ønsker princippet som alment gældende. Princippet her er: Det er i orden at tale usandt. Et sådant princip vil ingen fornuftige væsner gå med til, mener Kant. Begrundelsen er givet ovenfor. Når vi således ikke vil acceptere, at princippet bliver til almen lov, så er det forkert af os at lyve.

Vi vil nok være tilbøjelige til alligevel at stikke en løgn i den nævnte situation. Det opfatter vi som såre menneskeligt. Men for Kant bekræfter dette kun, at vi må forvalte moralloven af *pligt*. De menneskelige ønsker og tilbøjeligheder er tilfældige og ofte modstridende. Giver vi plads til tilbøjeligheder, svækker vi det alment forpligtende. Det samme gælder, hvis vi lader en handlings tilfældige konsekvenser afgøre de moralske værdier. Tilbøjeligheder har tendens til at tjene ens egne interesser. Men sand moral er altid almen. Moralske principper skal tjene alle, og derfor må vi overtrumfe vores personlige tilbøjeligheder. Det skal

⁷ Altså ikke den konkrete handling, men det princip, vi kan udlede af handlingen. Kræver en fortolkning af handlingen.